

ברכת הלבנה בשעת בין השמשות

כתב הרמב"ם בהלכות ברכות פרק י' הלכה יט' (טז'): "הרואה לבנה בחידושה, מברך, ..." הרמב"ם העתיק לשון הגמרא: "הרואה לבנה בחידושה". ולא הוסיף ולא שינה דבר. וכן בשו"ע¹. אבל הרמ"א הוסיף: "ואין לקדש החודש אלא בלילה בעת שהלבנה זורחת ונהנים מאורה."¹

מדברי הרמ"א יוצא, שאם ברך את הלבנה בזמן בין השמשות לא יצא ידי חובה, אלא צריך לברך דוקא בלילה כשנהנים לאורה. ובין השמשות "הלבנה נראית קצת ועדיין הוא יום"² השאלה היא מה דעת הרמב"ם בענין זה האם מותר לברך את ברכת הלבנה כשרואה אותה בחידושה כשעדיין לא יצאו כוכבים ?

בתכלאל³ נכתב: "אלדי ינצר אלקמר ענד מה יהל באוול כל שהר יברך ויקול קבל אלברכה"⁴.

תרגם מארי שמעון צאלח: "מי שרואה את הירח בעת שמאיר בתחילת כל חודש מברך ואומר קודם הברכה"⁴ עפ"י תרגום זה המשמעות היא שהברכה היא רק בלילה ולא ביום. ואכן מהרי"ץ בפירושו "עץ חיים"⁴ כותב שצריך לברך בלילה ומעתיק את דברי הרמ"א, וכן בעל השתילי זיתים לא מחק את הגהת הרמ"א, ולפי זה נראה שדעתם שצריך לברך דוקא בלילה.

בעוד שהגר"י קאפח זצ"ל כותב: "וכך נהגו אבותינו לברך מיד בליל ראשון שכך כתוב בסידורי תימן העתיקים: "הרואה את הירח בעת שיראה בתחילת כל חודש מברך..."⁵ לפי תרגומו של הגר"י קאפח זצ"ל יוצא ש"הרואה לבנה בחידושה", פירושו כשהוא רואה אותה כשהיא מתחדשת דהיינו לאו דוקא בעת שהיא מאירה אלא בעת שנראית. ולפי תרגום זה יוצא שאם אדם ברך ברכת הלבנה מבעוד יום, כלומר בין השמשות הוא יצא ידי חובה.

ובאמת שלפי הרמב"ם אין צורך שהלבנה תאיר ותהיה זורחת כלשון הרמ"א. וגם אין צורך שיהנו מאורה. שהרי לפי הרמב"ם יש לברך מיד בעת חידושה, ולא אחר שלושה ימים כשיטת הרס"ג. כמו כן אין זכר בגמרא ולא בדברי הרמב"ם, שהראיה של הלבנה בחידושה צריכה להיות בלילה.

ראיה לדין זה דברי הרמב"ם בהלכות קדוש החודש, פרק ד' הלכה ט', שאם בי"ד ראו הלבנה בחידושה בסוף יום תשעה ועשרים, ועדיין לא יצא כוכב, שהוא נחשב יום, ולא לילה, שבי"ד עפ"י ראייתם שלהם, מקדשים את החודש. ואם כן אותה לבנה שנראית בחידושה, לפני הלילה נחשבת לקידוש החודש, ואיך לא תחשב ראויה לברכת הלבנה בחידושה.

¹ שו"ע אורח חיים סימן תכ"ו סעיף א'

² משני"ב שם ס"ק ב'

³ כינוי לסדור תפילה בפי יהודי תימן.

⁴ תכלאל עץ חיים מהדורת מארי שמעון צאלח עמוד שכו'

⁵ הלכות ברכות פרק י' הלכה כ' (יז') הערה לג'

לסיכום נראים הדברים שלפי הרמב"ם, במיוחד אם התרגום של הגר"י קאפח זצ"ל הוא התרגום המדויק, אפשר לברך אפילו לפני הלילה. אך מאחר ואנו לא כל כך בטוחים בתרגום, כי הגר"י קאפח זצ"ל לא הביא את הלשון הערבית, אף שלפי הסברות ניתן להורות שאפשר לברך לכתחילה ברכת הלבנה בין השמשות. בכל זאת בגלל הספק שיש לנו בתרגום, אם ברך לפני הלילה יצא בדיעבד ולא יברך שוב מפני חשש ברכה לבטלה. אך לכתחילה, לא. כי מה בכך שימתין מעט ויברך בלילה.

הקליט וערך: רועי בן זריהם
הגיה: ר' משה ירימי.
